

Cercs

Església de Sant Quirze de Pedret (segles IX-X)

Diputació
Barcelona

Ajuntament
de Berga

Ajuntament de
la Vila de Cercs

© Diputació de Barcelona
Edició i producció: Gabinet de Premsa i Comunicació
de la Diputació de Barcelona
Text d'aquesta edició: Servei de Patrimoni Arquitectònic
Local (SPAL), Diputació de Barcelona
Maig de 2014
DL B 13457-2014

L'església de Sant Quirze de Pedret

L'església de Sant Quirze de Pedret, al terme de Cercs (Berguedà), és una obra cabdal de la nostra arquitectura preromànica. El 1959 va ser cedida pel Bisbat de Solsona a l'Ajuntament de Berga perquè en tingués cura. Entre 1959 i 1964, a petició de l'Ajuntament i el bisbat, va ser restaurada per la Diputació de Barcelona. Va dirigir l'obra l'arquitecte Camil Pallàs, cap del Servei de Catalogació i Conservació de Monuments, i el constructor va ser Modest Buchaca, de Berga.

Un quart de segle després, l'estat de conservació de l'edifici va aconsellar l'Ajuntament a demanar de nou l'ajut de la Diputació, i el Servei de Patrimoni Arquitectònic Local (nom actual de l'antic servei de monuments) va encetar el 1989 una nova restauració, ara sota la direcció de l'arquitecte Antoni González, nou cap del Servei entre 1981 i 2008. Un cop es va analitzar la problemàtica de l'edifici, es va comprovar que no es referia només a la seva conservació, sinó també a aspectes d'ús i de vigilància, i que hi havia mancances quant al coneixement i la interpretació de la seva evolució històrica. Per això, una part essencial dels treballs fets durant aquests darrers anys va ser la recerca arqueològica, que va permetre completar la informació sobre la història de l'edifici i va ajudar a definir els criteris de la restauració, que va partir de l'objectiu de recuperar-ne al màxim el caràcter genuí del segle x.

Façanes de ponent, amb el «pedret», i de migdia, amb el nou porxo.

Fotografia:
M. Baldomà.
SPAL, 07.09.1995.

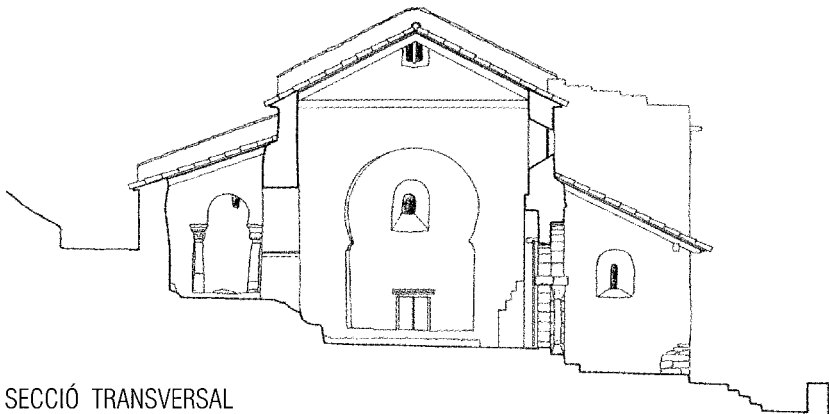
L'edifici

El temple està constituït per tres naus: la central –més alta–, capçada per un absis trapezoïdal (tots dos elements pertanyen a la primera església que hi va haver a Pedret, bastida al segle IX), i les laterals, acabades en sengles absidioles amb planta en arc de ferradura, que corresponen a l'ampliació del segle X. Les embocadures dels tres absis tenen arcs ultrapassats que, en el cas dels laterals, recolzen sobre capitells i columnes amb bases. Com que l'edifici s'assenta sobre un terreny en pendent, la nau nord queda en un nivell superior respecte a les altres. Aquesta nau i la central es comuniquen per dues obertures amb arc de ferradura.

De la nau sud només resta el tram contigu a l'absidiola corresponent, tancat per un mur a l'oest; al damunt, s'hi va aixecar, el segle XIII, un campanar de torre que també va caure, les restes del qual s'enlairen per sobre de la coberta del porxo que s'obre a migdia ocupant el recinte de la nau sud que va desaparèixer. En aquest porxo, que es va construir durant les obres de restauració –entre 1992 i 1995–, s'hi accedeix des de l'exterior per una escala de pedra, la mateixa que es feia servir en època preromànica, que llavors desembocava a l'antiga porta d'accés al temple. El tram existent de la nau sud també comunica amb la central mitjançant una obertura amb arc de ferradura, fet l'any 1960 seguint la traça del primitiu.

La portada romànica que hi ha al mur que separa el porxo de la nau central va substituir una altra obertura amb arc de ferradura que comunicava les naus abans que aquest tram de la nau sud s'ensorrés. Aquesta portada, feta

SECCIÓ TRANSVERSAL

el segle XIII, té arquivoltes llises recolzades en línies d'imposta, flanquejades per capitells decorats i sostinguts per un fust estrigilat a l'oest i un altre de salomònic a l'est, tots dos assentats en bases.

Les cobertes, renovades entre 1992 i 1995, reprodueixen la forma i els materials que tenien al segle X; la de la nau central està formada per una estructura d'encavallades simples de fusta i les de la nau nord i del porxo per bigues, empostissat de fusta i teules àrabs. L'absis central es cobreix amb volta de canó ultrapassada i les absidioles laterals amb volta esfèrica lleugerament aplanada. Les teules dels tres absis són còpia dels exemplars del segle X que es van trobar en l'excavació arqueològica de les cobertes. Les restes de l'antiga torre campanar es cobreixen amb planxes de coure, que van substituir la teulada que hi havia abans de la intervenció.

Els murs de pedra estan revestits per l'exterior i l'interior amb un enlluït de calç; en alguns panys de paret se'n conserven els originals de la fàbrica del segle X i, en d'altres, es van haver de reproduir en la darrera restauració ja que s'havien perdut. El mur oest es corona amb una insinuació de la possible espadanya del segle X. L'espadanya del segle XVIII va haver de ser desmuntada a causa del mal estat de conservació i de la seva nul·la relació amb l'edifici preromànic.

Nau nord. A la dreta, nau central, i al fons, absidiola sud.
Fotografia: M. Baldomà. SPAL, octubre 1998.

La llum penetra a l'interior per una sèrie de finestres de diferents formes i dimensions. N'hi ha d'una sola esqueixada (pròpies de l'època anterior al romànic) i de doble esqueixada (més tardanes). El paviment de l'interior de l'edifici té l'aparència de terra batuda, fet a semblança de l'original medieval, encara que és de morter de calç, i hi deixa veure en alguns indrets la penya verge. Al presbiteri es va col·locar, el 1995, un altar format per un peu cúbic i un ara, fets amb blocs de pedra de la muntanya de Montserrat.

A bona part del perímetre de la nau central hi ha un banc d'obra com el que hi havia hagut a l'església en època medieval i, en el racó nord-oest, s'hi conserva la pica baptismal romànica, possiblement en el lloc on hi va ser d'antuvi.

La capçalera de l'edifici mostra una sèrie de pintures murals, unes d'originals i d'altres reproduïdes el 1992 i el 1998. La nau central i l'arc triomfal estan decorats amb restes de pintures romàniques del segle XI trobades *in situ*; també a la nau nord n'hi ha algunes restes, escasses, de la mateixa època.

Carener de la coberta de la nau i, al fons, el nou campanar de ferro.

Fotografia:
M. Baldomà.
SPAL, 07.09.1995.

L'entorn

En el decurs de la restauració es va recuperar la topografia del terreny i els accessos medievals. Per això està a la vista, cap al nord, el «pedret» que justifica el topònim del lloc i del temple. Davant de la façana de migdia hi ha un muret de pedra, fet de nou, que serveix per contenir la terrassa que hi devia haver al segle X. En la terrassa superior, a ponent de l'església, es poden veure dues laudes sepulcrales recuperades durant el procés de l'excavació arqueològica i una placa de marbre amb una inscripció en record dels parroquians de Pedret difunts.

En un extrem de les terrasses, cap a l'oest, s'alça un campanar nou, d'estructura metàl·lica, amb una trona que serveix de mirador del temple i una campana que toca l'Àngelus cada dia. En un nivell inferior, davant del mur de contenció, hi ha una construcció de pagès; la part baixa dels murs formen part de les restes de l'antic cenobi del segle XI.

Capçalera del temple i façana sud. Es pot veure el cos de l'antiga torre campanar, romànica.
Fotografia: M. Baldomà. SPAL, 07.09.1995.

Portada
romànica
de l'església,
bastida al
segle XIII.

Fotografia:
M. Baldomà.
SPAL, 30.06.1995.

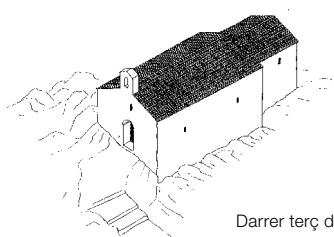
Visió de la
nau central
(a l'esquerra)
i de la nau nord,
situades a
diferents cotes
de nivell.

Fotografia:
M. Baldomà.
SPAL, 21.02.1996.

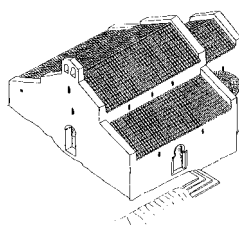

Evolució historicoconstructiva

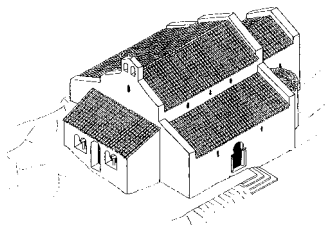

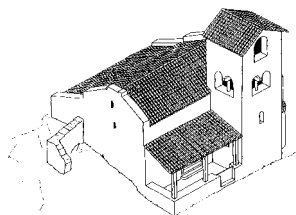
Darrer terç del segle IX

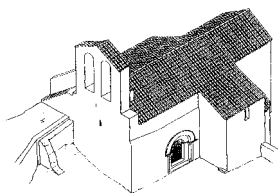
Mitjan segle X

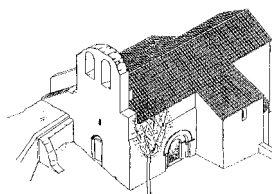
Primer quart del segle XI

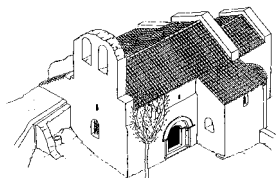
Segle XIII

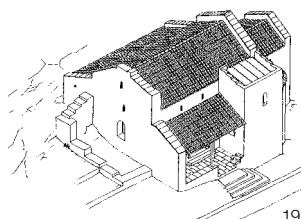
Segle XVIII

1959

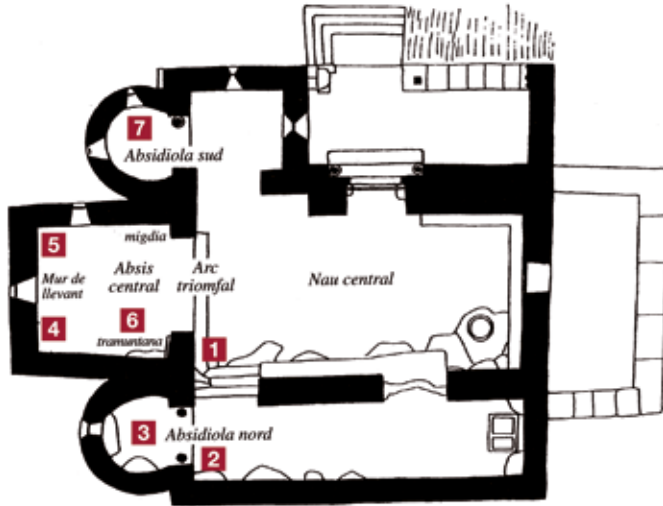
1964

1995

Pintures murals

Nau central i arc triomfal

Pintures romàniques (possiblement de finals del segle XI) trobades *in situ* i restaurades el 1995.

1 Restes del que devia ser el cicle del martiri dels sants titulars de l'església, sant Quirze i santa Julita, i un fragment que representa el sacrifici d'Isaac. La part superior està delimitada per una greca que alterna amb la representació de busts de sants.

Des del 1940, al Museu Diocesà i Comarcal de Solsona (MDCS) es conserven altres restes d'aquest fragment, arrancades el 1937.

Nau i absidiola nord

2 Restes a la nau nord.

3 Reproducció de les pintures romàniques (possiblement de finals del segle XI), que van ser arrancades l'any 1922 i que es conserven al Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC), a Barcelona. Al nivell superior apareixen uns apòstols i a l'inferior, uns cortinatges.

Pintures romàniques originals de l'absis central i l'arc triomfal.

Localització: MDCS.

Pintures de l'absidiola nord.

Autor de la reproducció: Emili Julià, 1998.

Localització: Sant Quirze de Pedret.

Absis central

Mur de llevant

Reproducció de les pintures preromàniques del segle x.

4 El fragment de l'esquerra de la finestra representa una creu de braços radials amb un cercle al mig. Dins el cercle hi ha un **cavaller** amb una llança guarnida amb un estendard. Al cap porta un elm cònic amb nasal. Al seu costat

Absis central.
Localització: Sant
Quirze de Pedret.

hi ha una figura i un gos. El cavaller té una petita creu sobre el cap. Damunt el cavall hi ha un ocell que picoteja un raïm i que en porta un altre a l'esquena. El cercle i els braços de la creu tenen com a decoració motius vegetals i geomètrics. Fora del cercle, al costat esquerre, hi ha un home amb barba en posició de sostenir sobre el pit un llibre. A l'altre costat hi ha la figura d'un home nu amb un genoll a terra sostenint un bastó i amb una foguera al davant, que podria ser el dimoni.

Absis central.
El Cavaller.
Localització:
MDCS.

5 La figura a la dreta de la finestra representa l'**Orant**, personatge masculí amb barba, túnica i braços estesos, dins un cercle decorat amb motius de ziga-zaga. Sobre el cercle hi ha un àguila o un paó.

Les pintures originals van ser arrencades l'any 1937 i es conserven al MDCS.

Parets de tramuntana i de migdia, i volta

6 Restes de pintures romàniques (possiblement de finals del segle xi), que van romandre *in situ* en arrencar-se la composició completa l'any 1937.

Absis central.
L'Orant.

Localització:
MDCS.

Al MDCS es conserven les pintures arrencades. La composició representa la visió apocalíptica del tron sobre el qual hi ha el llibre dels set segells. Al costat de l'eix central i distribuïts en tres registres, hi trobem els vint-i-quatre ancians de l'Apocalipsi asseguts en trons i amb instruments musicals. Tanca l'escena una greca que inclou animals. La part inferior del mur representa cortinatges amb dibuixos de cercles amb figuració.

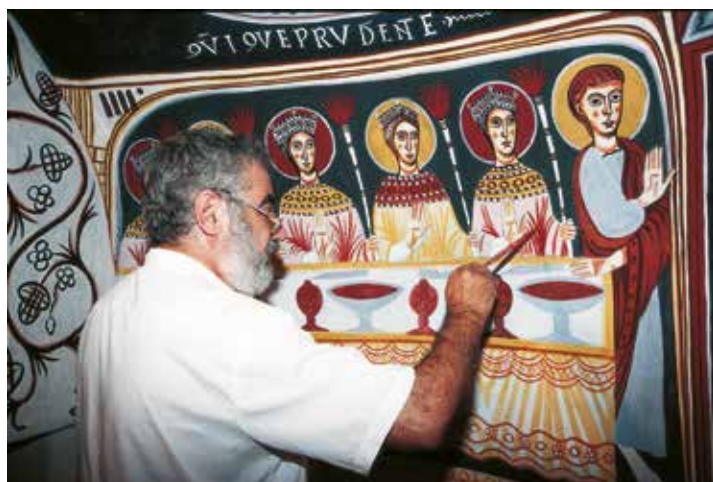
Absidiola sud

7 Reproducció de les pintures romàniques (possiblement de finals del segle xi), que van ser arrencades l'any 1922 i que es conserven al MNAC.

Representen, a la zona de la volta, una màndorla que envolta una imatge entronitzada de la Mare i el Nen; a l'esquerra de la finestra gran, la paràbola de les verges prudentes, i a la dreta, les verges nècies i l'Església personificada. La part inferior, fins als brancals de l'arc d'accés, està decorada amb greca i cortinatges.

Absidiola sud.
Pintures
romàniques
originals.
Localització:
MNAC.

Absidiola sud.
Procés de
reproducció
de les pintures
originals
dipositades
al MNAC.

Autor de les
reproduccions:
Emili Julià, 1995.

Localització: Sant
Quirze de Pedret.

Absidiola sud,
amb les
pintures murals
reproduïdes
en la seva
totalitat, seguint
les pautes
dels fragments
conservats
al MNAC.

Fotografia:
M. Baldomà.
SPAL, 07.09.1995.

Fitxa tècnica

Dades bàsiques de l'edifici

Municipi: Cercs (Berguedà, Barcelona)

Localització: s'arriba a Pedret des de Berga; de la plaça de Gernika surt, en direcció est, un camí asfaltat que hi mena.

Tipologia: església de tres naus amb capçalera de tres absis, fruit de dues fases constructives.

Època: primer temple d'una nau, del segle IX; ampliació a tres naus al segle X. Transformacions entre els segles XI i XIII i durant el XVIII. Entre els anys 1959 i 1964 va tenir lloc la primera intervenció del Servei, dirigida per l'arquitecte Camil Pallàs.

Propietat: cedida l'any 1959 pel Bisbat de Solsona a l'Ajuntament de Berga.

Intervenció arquitectònica

Projecte i direcció general: Antoni González Moreno-Navarro, arquitecte

Direcció tècnica: Xavier Guitart, arquitecte; Fina Gener, Jaume Bassas, arquitectes tècnics

Empresa constructora: URCOTEX, Barcelona-Cardona (Josep M. Sala, arquitecte; Esteve Mascaró Tristany, encarregat)

Data d'inici: 1989

Data d'acabament: setembre de 1995 i 1998

Treballs especials

Restauració de la portada

Definició i control: Departament de Geologia, Facultat de Ciències, Universitat Autònoma de Barcelona

Realització: Agustín Gamarra, M. José García, restauradors

Tractament de pintures murals

Arrencament de les pintures de la nau: Ramon Vergés, M. Teresa Novell, Barcelona

Restauració i col·locació: M. Teresa Novell, Rosa Laura Janó, Xavier Rosell

Restauració i reproducció de les pintures dels absis: Emili Julià, Gelida

Museïtzació

Disseny: Olga de la Cruz, Lourdes Borrell (BBCR)

Disseny gràfic: Quim Boix (BBCR)

Investigació històrica

Recerca arqueològica: Albert López Mullor, Àlvar Caixal Mata

Recerca historicodocumental: Anna Castellano Tresserra

Recerca historicoartística: Montserrat Hoja, Raquel Lacuesta, M. Antònia Carrasco

Recerca historicoconstructiva: Josep M. Moreno Lucas, arquitecte tècnic

Fullet

Textos: Antoni González, Raquel Lacuesta, M. Antònia Carrasco

Fotografies: Montserrat Baldomà. Arxiu SPAL. Diputació de Barcelona

Dibuix: Txetxu Sanz, Maite Gómez. SPAL. Diputació de Barcelona

Façana de llevant, amb els tres absis. Fotografia: M. Baldomà. SPAL, 1995.

Visites

De setembre a juny: dissabtes, diumenges i festius, d'11 a 14 h; juliol i agost: dissabtes, diumenges i festius, d'11 a 14 h i de 17 a 19 h.
Tancat els dies 25 i 26 de desembre

Visites concertades

Servei de Patrimoni Arquitectònic Local
Tel. 934 022 171
s.patrimonial@diba.cat

Diputació | Àrea de Territori
Barcelona | i Sostenibilitat

Gerència de Serveis d'Equipaments,
Infraestructures Urbanes i Patrimoni Arquitectònic
Servei de Patrimoni Arquitectònic Local
Comte d'Urgell, 187
08036 Barcelona
Tel. 934 022 171
s.patrimonial@diba.cat · www.diba.cat/spal